

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ**

РУБЧЕВА Світлана Олександрівна

УДК 369.011.4

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СОЦІАЛЬНИХ
ГАРАНТІЙ В УКРАЇНІ: ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ
ПОДОЛАННЯ**

спеціальність 232 Соціальне забезпечення

освітньо-професійна програма
«Економіка та організація соціального забезпечення»

АВТОРЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи магістра

Краматорськ – Тернопіль – 2024

Кваліфікаційною роботою магістра є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі економіки підприємства Донбаської державної машинобудівної академії Міністерства освіти і науки України (м. Краматорськ – Тернопіль).

Науковий керівник – кандидат економічних наук, доцент,
Тетяна ГІТІС,
Донбаська державна машинобудівна академія
Міністерства освіти і науки України
(м. Краматорськ – Тернопіль), доцент кафедри
економіки підприємства.

Рецензент:

канд. екон. наук, доцент, доцент каф. обліку, оподаткування та економічної безпеки **Олена ДУБИНСЬКА**, Донбаська державна машинобудівна академія (м. Краматорськ – Тернопіль).

Захист роботи відбудеться *26 грудня 2024 року о 10-00* на засіданні екзаменаційної комісії з атестації в дистанційному режимі з використанням сервісу Google Meet

Секретар екзаменаційної комісії з атестації
кандидат технічних наук, доцент

Сергій КАСЬЯНЮК

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність роботи. Державні соціальні гарантії є важливим інструментом забезпечення суспільного добробуту, оскільки спрямовані на підвищення рівня життя населення та зменшення соціальної нерівності. Розвинута система державних соціальних гарантій сприяє сталому соціально-економічному країни.

В Україні нормативно-правову базу забезпечення державних соціальних гарантій складає: Конституція України, Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» та Закон України «Про прожитковий мінімум». Теоретико-методичні й практичні аспекти встановлення та реалізації державних соціальних гарантій висвітлено у працях таких українських науковців та дослідників як: Л. І. Безтелесна, О. Д. Василик, А. М. Вергун, О.М. Головня, В. П. Горин, В. І. Грушко, О. О. Коломієць, Г. С. Лопушняк, П. Д. Пилипенко, Б.І. Сташків, О. Б. Яфінович.

Незважаючи на наявність вагомої законодавчої бази та значну кількість наукових досліджень, рівень державних соціальних гарантій в Україні протягом тривалого часу залишається занадто низьким. У результаті цього значна частина населення стикається з проблемами низьких доходів, бідності та соціальної нерівності. Отже, виникає об'єктивна потреба в перегляді та оновленні державних соціальних гарантій в Україні з метою підвищення їх ефективності.

Мета і завдання дослідження. *Метою кваліфікаційної роботи магістра є узагальнення теоретико-методичних засад та розробка науково-практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності державних соціальних гарантій в Україні у контексті їх впливу на формування доходів населення.*

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких *завдань*:

- розглянути зміст поняття «державні соціальні гарантії», основні види державних соціальних гарантій в Україні, нормативно-правові аспекти їх встановлення;
- охарактеризувати особливості процесу фінансового забезпечення та реалізації державних соціальних гарантій в Україні;
- проаналізувати розміри прожиткового мінімуму, мінімальної заробітної плати, мінімальної пенсії, соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям та оцінити їх ефективність у контексті формування доходів населення України;
- ідентифікувати актуальні проблеми у сфері державних соціальних гарантій України та визначити можливі шляхи щодо їх подолання;
- запропонувати методичний підхід щодо розрахунку прогнозованої динаміки доходів населення України в залежності від змінення розміру мінімальної заробітної плати;
- надати обґрунтовані пропозиції та рекомендації щодо визначення прийняттого рівня мінімальної заробітної плати в Україні згідно світових стандартів.

Об'єкт дослідження – механізм встановлення та реалізації державних соціальних гарантій в Україні.

Предмет дослідження – теоретико-методичні положення та науково-практичні рекомендації щодо підвищення ефективності державних соціальних гарантій в Україні у контексті їх впливу на формування доходів населення.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети і розв'язання завдань застосовано наступні загальнонаукові і спеціальні прийоми та методи дослідження: *аналізу, синтезу і формалізації* (при узагальненні підходів до розуміння змісту поняття «державні соціальні гарантії», при розгляді основних видів державних соціальних гарантій в Україні та нормативно-правових аспектів їх встановлення, особливостей процесу фінансового забезпечення та реалізації державних соціальних гарантій в Україні; для ідентифікації актуальних проблеми у сфері державних соціальних гарантій в Україні та визначення можливих шляхів щодо їх подолання); *економіко-статистичний* (для аналізу грошових доходів населення, розмірів прожиткового мінімуму, основних державних соціальних гарантій та оцінювання їх ефективності); *кореляційно-регресійного аналізу* (для моделювання динаміки доходів населення України в залежності від змінення розміру мінімальної заробітної плати); *апроксимації даних* (для прогнозування динаміки фактичного прожиткового мінімуму для працездатних осіб та середньої заробітної плати в Україні); *табличний та графічний* (для наочного відображення результатів дослідження у таблицях, графіках, діаграмах, схемах); *абстрактно-логічний* (при формулюванні теоретичних узагальнень, практичних рекомендацій та висновків).

Інформаційну базу забезпечують наукові праці вітчизняних вчених, фахова література та нормативно-правові документи з предмету дослідження; данні з офіційних сайтів Державної служби статистики України, Національного банку України, Міністерства фінансів України, Міністерства соціальної політики України; результати соціологічних досліджень; інтернет-ресурси, а також результати власних досліджень автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у поглибленні існуючих теоретико-методичних засад функціонування механізму державних соціальних гарантій в Україні та підвищенні його ефективності у контексті формування доходів населення.

Основні положення, які відображають новизну дослідження, полягають у наступному:

удосконалено:

методичний підхід щодо розрахунку прогнозованої динаміки доходів населення України в залежності від змінення розміру мінімальної заробітної плати, в основу якого покладено дві регресійні моделі: перша – відображає аналітичну форму взаємозв'язку між темпами зростання середньомісячної номінальної заробітної плати та темпами зростання середньої мінімальної заробітної плати; друга – відображає аналітичну форму взаємозв'язку між темпами зростання середнього розміру призначеної місячної пенсії та темпами зростання середньої мінімальної заробітної плати. Застосування такого підходу надає можливість прогнозувати ефект від дій уряду щодо встановлення певного рівня мінімальної заробітної плати (у тому числі у випадку її заморожування);

методичний підхід до встановлення прийняттого рівня мінімальної заробітної плати в Україні, що ґрунтується на наступних критеріях: розмір фактичного прожиткового мінімуму для працездатних осіб та рівень середньої заробітної плати по країні (з коефіцієнтом 0,5). Застосування такого підходу дозволяє встановлювати рівень мінімальної заробітної плати в Україні відповідно до світових стандартів та обґрунтовувати потребу його підвищення з метою поступового наближення до середньоєвропейського.

набуло подальшого розвитку:

трактування змісту поняття «державні соціальні гарантії» як системи заходів і механізмів, спрямованих на забезпечення конституційних прав громадян, зокрема на задоволення їх базових матеріальних потреб і досягнення мінімального рівня соціального добробуту, через розподіл і перерозподіл фінансових ресурсів відповідно до соціальних норм і стандартів.

Особистий внесок здобувача. Кваліфікаційна робота магістра є самостійно виконаною працею, в якій наведено авторські положення, висновки і рекомендації щодо підвищення ефективності державних соціальних гарантій в Україні у контексті їх впливу на формування доходів населення.

Обсяг і структура роботи. Кваліфікаційна магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, переліку літературних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 104 сторінки тексту. Робота містить 20 таблиць та 23 рисунка, перелік літературних джерел (56 бібліографічних джерел), 4 додатки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Концептуальні основи формування та реалізації державних соціальних гарантій в Україні**» узагальнено існуючі підходи до визначення поняття «державні соціальні гарантії», розглянуто основні види державних соціальних гарантій в Україні та нормативно-правові аспекти їх встановлення; охарактеризовано особливості процесу фінансового забезпечення та реалізації державних соціальних гарантій в Україні.

Соціальні гарантії виступають однією з основних складових соціальної політики держави, важливим механізмом забезпечення суспільного добробуту, соціально-економічного розвитку, стабільності та безпеки.

Встановлено, що державні соціальні гарантії є системою заходів і механізмів, спрямованих на забезпечення конституційних прав громадян, зокрема на задоволення їх базових матеріальних потреб і досягнення мінімального рівня соціального добробуту, через розподіл і перерозподіл фінансових ресурсів відповідно до соціальних норм і стандартів.

Нормативно-правові аспекти формування та реалізації державних соціальних гарантій в Україні визначено у Законах України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» та «Про прожитковий мінімум».

Основними державними соціальними гарантіями в Україні є: мінімальний розмір заробітної платні; мінімальний розмір пенсії за віком; неоподатковуваний мінімум доходів громадян; розміри державної соціальної допомоги та інших соціальних виплат. Окрім основних державних соціальних гарантій Законами

України встановлюються також державні гарантії щодо: рівня життя населення, що постраждало внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС; стипендій учням професійно-технічних та студентам вищих державних навчальних закладів; індексації доходів населення; надання гарантованих обсягів соціального захисту, житлово-комунального, транспортного, побутового обслуговування та обслуговування у сферах освіти, охорони здоров'я, культури, фізичної культури та спорту, торгівлі та громадського харчування; забезпечення пільгових умов задоволення потреб у товарах та послугах окремим категоріям громадян, які потребують соціальної підтримки.

Згідно українського законодавства державні соціальні гарантії встановлюються на основі прожиткового мінімуму, що є базовим соціальним стандартом; основні державні соціальні гарантії, які є основним джерелом існування людини, не можуть бути нижчими від прожиткового мінімуму.

Державні соціальні гарантії є обов'язковими для усіх суб'єктів економічних відносин в Україні. На основі державних соціальних гарантій і нормативів здійснюється розрахунок и обґрунтування показників соціальних видатків і формування на їх основі бюджетів усіх рівнів і соціальних фондів, міжбюджетних відносин, розробки загальнодержавних і місцевих програм соціально-економічного розвитку.

Держава виступає об'єктом виконання соціальних гарантій та регулює їхнє фінансове забезпечення через перерозподіл валового внутрішнього продукту, що дозволяє формувати доходи (рівень матеріального добробуту) населення та забезпечувати надання соціальних послуг.

Реалізація соціальних гарантій в Україні є складним процесом, який вимагає злагодженої роботи всіх органів державного управління, раціонального використання фінансових ресурсів та постійного моніторингу соціальних стандартів. Ефективна система державних соціальних гарантій має бути побудована на принципах обґрунтованості, планування та комплексного підходу для забезпечення високого рівня життя населення країни.

У другому розділі «Аналіз розмірів державних соціальних гарантій в Україні та оцінка їх ефективності» досліджено поточний стан та динаміка основних видів грошових доходів населення України; проведено аналіз розмірів прожиткового мінімуму, мінімальної заробітної плати, мінімальної пенсії, соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям та оцінено їх ефективність у контексті формування доходів населення України.

В Україні спостерігається стійке щорічне збільшення розміру як середньої заробітної плати, так і середньої пенсії. Незважаючи на загальну позитивну динаміку щодо зростання доходів, їх рівень не дозволяє забезпечити задоволення навіть базових потреб вагомої частки населення України; присутня суттєва нерівність у доходах, що поглиблює соціальне розшарування та знижує загальну якість життя людей.

Вагомий вплив на процес формування доходів населення України мають державні соціальні гарантії. В ході їх аналізу встановлено наступне:

1. Розмір основних державних соціальних гарантій залежать від законодавчо встановленого прожиткового мінімуму, який зростає помірно та

регульовано, залежно від фінансових можливостей бюджету. Протягом тривалого часу законодавчо встановлений прожитковий мінімум залишається значно менш фактичного. Фактичний прожитковий мінімум змінюється лише за рахунок зміни вартості споживчого кошика, однак він все одно не відповідає реальній вартості життя оскільки розрахунок споживчого кошика здійснюється за методикою, яка є застарілою. Наявність значного розриву між фактичним та законодавчо встановленим прожитковим мінімумом обумовлює зниження рівня реальних доходів населення та поширення бідності.

2. Мінімальна заробітна плата в Україні зростає щороку, але її рівень залишається занадто низьким, в особливості в порівнянні з фактичним прожитковим мінімумом для працездатних осіб (з урахуванням суми податку на доходи фізичних осіб). Значення Індексу Кейтца (співвідношення мінімальної і середньомісячної заробітної плати), яке не відповідає вимогам МОП та Євросоюзу, свідчить про недостатній рівень соціального захисту працюючого населення, тобто величина мінімальної заробітної плати не в змозі забезпечити не тільки гідний рівень життя, а навіть задовольнити базові потреби працівників.

3. Мінімальна пенсія в Україні, по суті, є величиною законодавчо встановленого прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність. Її розмір зростає щороку, але залишається значно менш мінімальної заробітної плати. Переважна частка пенсіонерів в Україні отримують пенсії у розмірі, який є менш фактичного прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

4. Розмір державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям щорічно зростає як за рахунок стабільного збільшення величини законодавчо встановленого прожиткового мінімуму, так і рівня забезпечення прожиткового мінімуму для окремих соціальних та демографічних груп населення. Незважаючи на цю позитивну динаміку, середньомісячна сума виплати такої допомоги залишається низькою та є недостатньою для задоволення навіть мінімальних потреб сім'ї.

Результати проведеного аналізу демонструють той факт, що державні соціальні гарантії в Україні є суттєво заниженими та неефективними, оскільки не забезпечують достатній рівень життя людей – це право громадян України, що прописано у статті 47 Конституції.

У третьому розділі «Шляхи підвищення ефективності державних соціальних гарантій в Україні» ідентифіковано актуальні проблеми у сфері державних соціальних гарантій України та шляхи щодо їх подолання; запропоновано методичний підхід щодо розрахунку прогнозованої динаміки доходів населення України (середньомісячної номінальної заробітної плати та середнього розміру призначеної місячної пенсії) в залежності від змінення розміру мінімальної заробітної плати; запропоновано методичний підхід до встановлення прийняттого рівня мінімальної заробітної плати в Україні згідно світових стандартів.

Встановлено основні проблеми у сфері державних соціальних гарантій України: низький розмір мінімальної заробітної плати (в особливості в порівнянні з країнами ЄС) не забезпечує достатнього життєвого рівня працівників та членів їхніх сімей; механізм встановлення мінімальної заробітної плати, закріплений чинним

законодавством, не відповідає повною мірою міжнародним трудовим стандартам та практиці розвинутих європейських країн; прожитковий мінімум визначається з урахуванням бюджетних обмежень, а не з перспективи забезпечення гідного рівня життя, що знижує його роль як базового соціального стандарту.

Механізми визначення та регулювання державних соціальних гарантій в Україні потребують удосконалення. Необхідно поновити та зміцнити роль соціальних партнерів у визначенні соціальних гарантій, що сприятиме більшій легітимності процесу та поліпшенню соціального діалогу, а також створити надійне інституційне середовище, у якому перегляд рівнів основних соціальних гарантій буде проводитися прозоро та передбачувано.

Одним з ключових завдань є перегляд ролі прожиткового мінімуму в системі соціальних гарантій. Важливо забезпечити поступове приведення рівня прожиткового мінімуму, закладеного у державному бюджеті, до фактичного рівня прожиткового мінімуму, що дозволить більш точно відображати реальні умови життя громадян.

Мінімальна заробітна плата має бути прив'язана до фактичного рівня прожиткового мінімуму, з перевищенням його не менше ніж на 1,5 рази. Це дозволить забезпечити працюючим громадянам належний рівень доходу для фізичного відтворення та підтримки працездатності. Мінімальна заробітна плата повинна коригуватися щорічно з урахуванням рівня цін та економічного розвитку, а також бути частиною комплексної політики, що включає прогресивне оподаткування та соціальні трансферти.

Рішення уряду щодо встановлення певного рівня мінімальної заробітної плати мають бути обґрунтованими. Насамперед, важливо оцінити яким чином змінення розміру мінімальної заробітної плати впливатиме на рівень доходів населення, чи буде цей вплив суттєвим, як він позначиться на купівельній спроможності та загальному рівні життя людей.

Для вирішення цього завдання у роботі запропоновано методичний підхід щодо розрахунку прогнозованої динаміки доходів населення України в залежності від змінення розміру мінімальної заробітної плати, в основу якого покладено дві регресійні моделі:

$$Y_{\text{ср.зп}} = 93,54615 + 0,199373 * X_{\text{мін.зп}}, \quad (1)$$

$$Y_{\text{ср.п}} = 86,56805 + 0,220257 * X_{\text{мін.зп}} \quad (2)$$

де $X_{\text{мін.зп}}$ – темп зростання середньої мінімальної заробітної плати у % до попереднього року; $Y_{\text{ср.зп}}$ – темп зростання середньомісячної номінальної заробітної плати у % до попереднього року; $Y_{\text{ср.п}}$ – темп зростання середнього розміру призначеної місячної пенсії у % до попереднього року

Модель (1) відображає аналітичну форму взаємозв'язку між темпами зростання середньомісячної номінальної заробітної плати та темпами зростання середньої мінімальної заробітної плати. Модель (2) відображає аналітичну форму взаємозв'язку між темпами зростання середнього розміру призначеної місячної пенсії та темпами зростання середньої мінімальної заробітної плати.

Обидві регресійні моделі є статистично надійними, що є підставою для їх практичного використання, а саме отримання прогнозу щодо динаміки доходів населення України в залежності від змінення розміру мінімальної заробітної плати.

Прогнозована динаміка середньомісячної номінальної заробітної плати та середнього розміру призначеної місячної пенсії (рис. 1) демонструє уповільнення темпів їх зростання у 2025-2026 рр. за умови заморожування величини мінімальної заробітної плати на рівні 2024 року (згідно бюджетної декларації на 2025-2027 рр.).

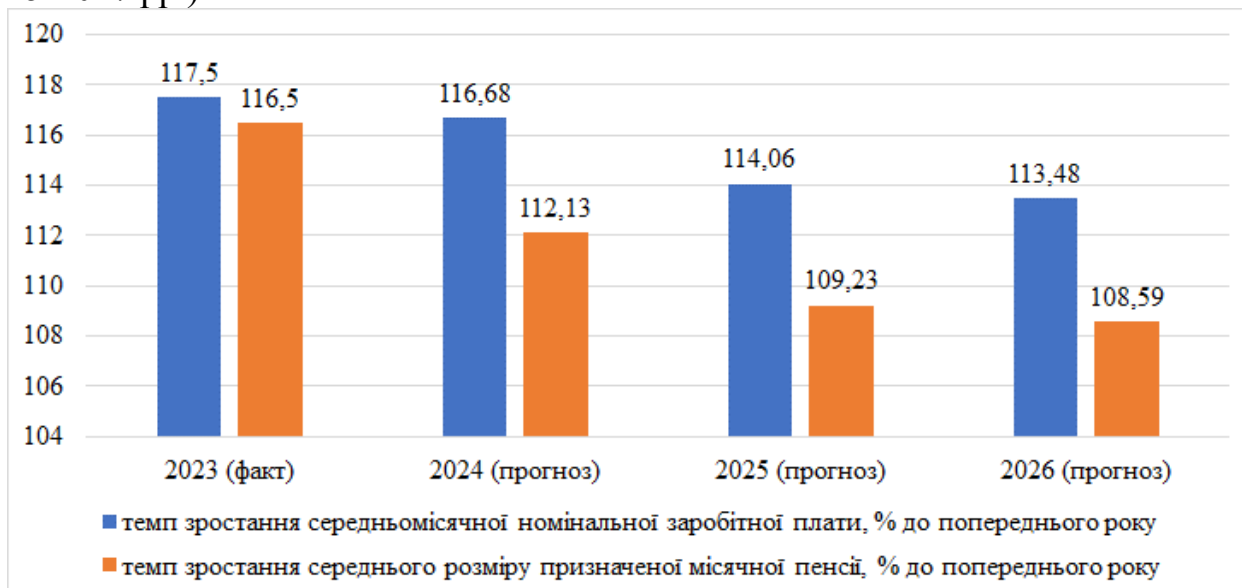

Рисунок 1 – Прогноз щодо динаміки середньомісячної номінальної заробітної плати та середнього розміру призначеної місячної пенсії.

З урахування запланованого у бюджетній декларації зростання споживчих цін (рис. 2), прогнозується суттєве скорочення рівня реальної заробітної плати та пенсії (рис. 3). Отже, замороження мінімальної зарплати матиме негативний вплив на рівень доходів населення України, особливо з огляду на інфляційні ризики.

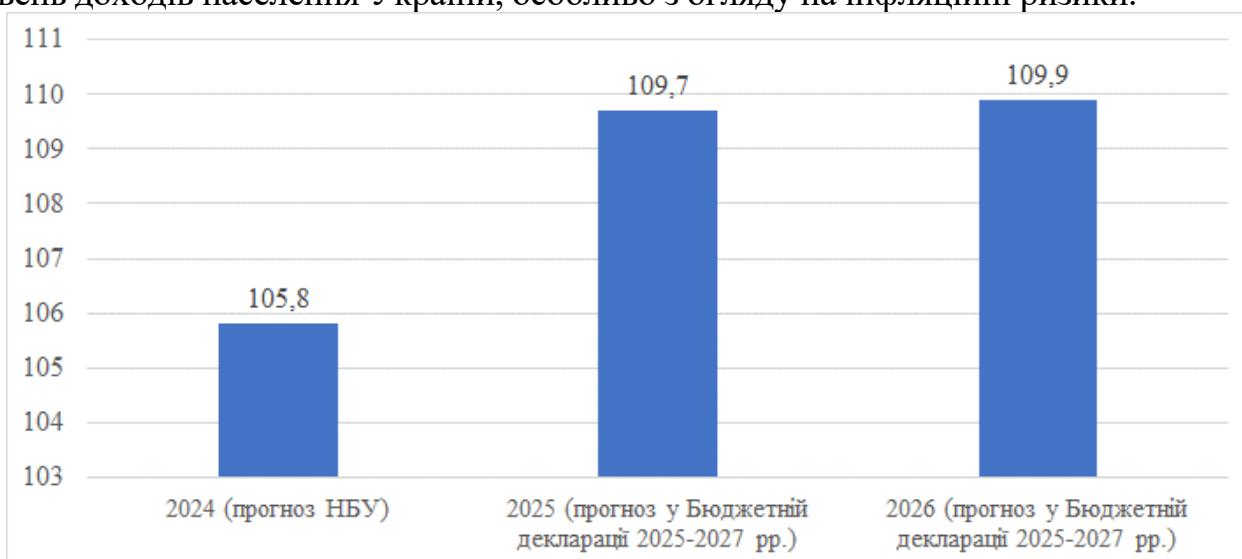

Рисунок 2 – Прогнозовані значення Індексу споживчих цін (ІСЦ) у середньому до попереднього року, %.

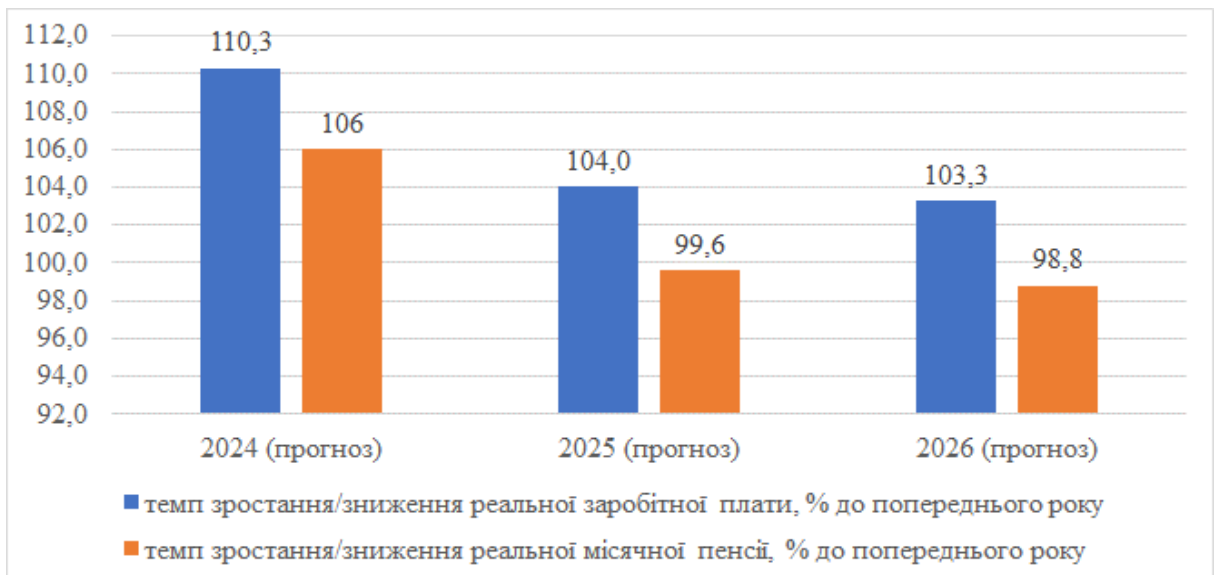

Рисунок 3 – Прогнозовані темпи зростання/зниження реальної заробітної плати та місячної пенсії.

У роботі запропоновано методичний підхід до встановлення прийняттого рівня мінімальної заробітної плати в Україні, що ґрунтується на двох критеріях: розмір фактичного прожиткового мінімуму для працездатних осіб та рівень середньої заробітної плати по країні (з коефіцієнтом 0,5).

Виходячи з прогнозованого на 2025 рік значення фактичного прожиткового мінімуму для працездатних осіб (отримано методом апроксимації), мінімальна заробітна плата в Україні у 2025 році має бути встановлена: з 1 січня – 9000 грн., з 1 червня – 10100 грн. Середньозважена величина мінімальної заробітної плати у цьому випадку складатиме 9642 грн./міс. Виходячи з прогнозованого на 2025 рік значення середньомісячної номінальної заробітної плати (отримано методом апроксимації), середня мінімальна заробітна плата в Україні у 2025 році має дорівнювати 10013 грн.

Узагальнення результатів розрахунку за двома підходами дозволило визначити, що у 2025 році прийнятним є середній рівень мінімальної заробітної плати – 9827,5 грн./міс. У цьому випадку темп зростання середньої мінімальної заробітної плати у 2025 році в порівнянні з 2024 роком складатиме близько 126%. Проте, навіть після цього підвищення рівень мінімальної заробітної плати в Україні буде залишитися значно нижчим за середньоєвропейський.

Прагнення України до Європейського Союзу потребує комплексного перегляду механізму встановлення мінімальної заробітної плати з урахуванням сучасних європейських стандартів, зокрема положень Директиви Європейського Парламенту та Ради щодо адекватної мінімальної заробітної плати. Згідно з цією Директивою необхідно: розробити чіткі та стабільні критерії для встановлення та коригування мінімальної заробітної плати; створити умови для рівного доступу до мінімальної заробітної плати для всіх працівників, незалежно від їхнього статусу чи категорії; активно залучати соціальних партнерів до процесу встановлення мінімальної заробітної плати; посилити контроль за дотриманням мінімальної заробітної плати.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі розглянуто систему державних соціальних гарантій України, представлено обґрунтування заходів щодо її удосконалення та підвищення ефективності у контексті формування доходів населення. Дослідження дало підстави сформулювати наступні висновки і пропозиції теоретико-методичного та науково-практичного характеру:

1. Державні соціальні гарантії є системою заходів і механізмів, спрямованих на забезпечення конституційних прав громадян, зокрема на задоволення їх базових матеріальних потреб і досягнення мінімального рівня соціального добробуту, через розподіл і перерозподіл фінансових ресурсів відповідно до соціальних норм і стандартів.

2. Згідно українського законодавства державні соціальні гарантії є обов'язковими для усіх суб'єктів економічних відносин та встановлюються на основі прожиткового мінімуму (базового соціального стандарту). Фінансування державних соціальних гарантій має пріоритет у бюджетному процесі, що забезпечує їх виконання незалежно від змін економічної ситуації.

3. Державні соціальні гарантії необхідно розглядати як ключовий елемент соціальної політики держави, оскільки вони виконують функцію забезпечення соціальної справедливості, стабільності, безпеки і підтримки суспільного добробуту, що є необхідною умовою сталого розвитку України, її інтеграції у європейській простір.

4. В Україні розміри прожиткового мінімуму та основних державних соціальних гарантій (мінімальної заробітної плати, мінімальної пенсії, соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям), незважаючи на щорічне зростання, залишаються суттєво заниженими через обмеженість бюджетних коштів для їх реалізації. Система державних соціальних гарантій не виконує покладених на неї функцій, а, отже, потребує удосконалення.

5. Виокремлено основні шляхи щодо підвищення ефективності державних соціальних гарантій в Україні: процес встановлення та перегляду розмірів соціальних гарантій має бути відкритим та прозорим з залученням до нього усіх соціальних партнерів; важливо забезпечити поступове приведення рівня прожиткового мінімуму, закладеного у державному бюджеті, до фактичного прожиткового мінімуму; мінімальна заробітна плата повинна коригуватися щорічно з урахуванням рівня цін, має бути прив'язана до фактичного рівня прожиткового мінімуму, з перевищенням його не менше ніж на 1,5 рази. При встановленні мінімальної заробітної плати слід орієнтуватися на Директиву Європейського Парламенту та Ради: визначити чіткі та стабільні критерії для її встановлення і коригування; забезпечити рівний доступ до мінімальної заробітної плати для всіх працівників; активно залучати соціальних партнерів до процесу встановлення мінімальної заробітної плати та посилити контроль за її дотриманням.

6. Запропоновано методичний підхід щодо розрахунку прогнозованої динаміки доходів населення України в залежності від змінення розміру мінімальної заробітної плати, в основу якого покладено дві регресійні моделі:

перша – відображає аналітичну форму взаємозв'язку між темпами зростання середньомісячної номінальної заробітної плати та темпами зростання середньої мінімальної заробітної плати; друга – відображає аналітичну форму взаємозв'язку між темпами зростання середнього розміру призначеної місячної пенсії та темпами зростання середньої мінімальної заробітної плати. Практичне застосування такого підходу надало можливість прогнозувати ефект від дій українського уряду щодо заморожування величини мінімальної заробітної плати на рівні 2024 року (згідно бюджетної декларації на 2025-2027 рр.): очікується уповільнення темпів зростання середньомісячної номінальної заробітної плати та середнього розміру призначеної місячної пенсії у 2025-2026 рр., що, у поєднанні з інфляційними ризиками, призведе до зниження реальних доходів населення України. Отже, для покращення рівня життя населення України та недопущення соціальної напруги, уряду доцільно відмовитись від заморожування мінімальної заробітної плати та розглянути можливість її підвищення.

7. Запропоновано методичний підхід до встановлення прийнятного рівня мінімальної заробітної плати в Україні, що ґрунтується на наступних критеріях: розмір фактичного прожиткового мінімуму для працездатних осіб та рівень середньої заробітної плати по країні (з коефіцієнтом 0,5). Застосування такого підходу дозволяє встановлювати рівень мінімальної заробітної плати в Україні відповідно до світових стандартів та обґрунтовувати потребу його підвищення з метою поступового наближення до середньоєвропейського рівня.

Вищеподані висновки і пропозиції сприятимуть підвищенню ефективності державних соціальних гарантій у контексті забезпечення гідного рівня доходів населення країни та їх наближення до європейських стандартів.

АНОТАЦІЯ

Рубчева Світлана Олександрівна. Забезпечення ефективності державних соціальних гарантій в Україні: основні проблеми та шляхи їх подолання – Кваліфікаційна праця на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти – магістра за спеціальністю 232 Соціальне забезпечення. – Донбаська державна машинобудівна академія МОН України, Краматорськ – Тернопіль, 2024.

Об'єкт дослідження – механізм встановлення та реалізації державних соціальних гарантій в Україні.

Предмет дослідження – теоретико-методичні положення та науково-практичні рекомендації щодо підвищення ефективності державних соціальних гарантій в Україні у контексті їх впливу на формування доходів населення.

В першому розділі узагальнено існуючі підходи до визначення поняття «державні соціальні гарантії», розглянуто основні види державних соціальних гарантій в Україні та нормативно-правові аспекти їх встановлення; охарактеризовано особливості процесу фінансового забезпечення та реалізації державних соціальних гарантій в Україні.

У другому розділі досліджено поточний стан та динаміка основних видів грошових доходів населення України; проведено аналіз розмірів прожиткового

мінімуму, мінімальної заробітної плати, мінімальної пенсії, соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям та оцінено їх ефективність у контексті формування доходів населення України.

В третьому розділі ідентифіковано актуальні проблеми у сфері державних соціальних гарантій України та шляхи щодо їх подолання; запропоновано методичний підхід щодо розрахунку прогнозованої динаміки доходів населення України (середньомісячної номінальної заробітної плати та середнього розміру призначеної місячної пенсії) в залежності від змінення розміру мінімальної заробітної плати; запропоновано методичний підхід до встановлення прийняттого рівня мінімальної заробітної плати в Україні згідно світових стандартів.

Ключові слова: державні соціальні гарантії, прожитковий мінімум, мінімальна заробітна плата, мінімальна пенсія, державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям, прогнозування

ANNOTATION

Rubcheva Svitlana Oleksandrivna. Ensuring the effectiveness of state social guarantees in Ukraine: main problems and ways to overcome them. – Qualification work on the rights of the manuscript.

Qualifying work for a higher education degree – master's degree in specialty 232 Social welfare. – Donbass State Engineering Academy of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Kramatorsk – Ternopil, 2024.

The object of research – The mechanism for establishing and implementing state social guarantees in Ukraine

The subject of research – theoretical and methodological provisions and scientific and practical recommendations for improving the efficiency of state social guarantees in Ukraine in the context of their impact on the formation of incomes.

The first section summarises the existing approaches to the definition of the concept of «state social guarantees», examines the main types of state social guarantees in Ukraine and the regulatory and legal aspects of their establishment; describes the peculiarities of the process of financial provision and implementation of state social guarantees in Ukraine.

The second section examines the current state and dynamics of the main types of cash income of the population of Ukraine; analyses the size of the subsistence minimum, minimum wage, minimum pension, social assistance to low-income families and assesses their effectiveness in the context of income generation in Ukraine.

The third section identifies current problems in the field of state social guarantees in Ukraine and ways to overcome them; proposes a methodological approach to calculating the projected dynamics of incomes of the population of Ukraine (average monthly nominal wage and average monthly pension) depending on changes in the minimum wage; proposes a methodological approach to establishing an acceptable level of the minimum wage in Ukraine in accordance with international standards.

Keywords: state social guarantees, subsistence minimum, minimum wage, minimum pension, state social assistance to low-income families, forecasting